

จากสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ ถึงปลายสำนักบูรพาทิศแห่งเวียดนาม

โดย อรรถ นันทจักร*

หากเราย้อนกลับไปดูพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของ ประเทศเวียดนามสิ่งหนึ่งที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนก็คือ เวียดนามจะเป็นประเทศที่พัฒนาการในเชิงสงครามและถูก ครอบงำจากต่างชาติมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นจีน ฝรั่งเศส อเมริกา เป็นต้น ในการเข้ามาของต่างชาติดังกล่าวคงต้อง ยอมรับว่าสิ่งที่ผู้ชนะนำเข้มาานั้นมีทั้งสิ่งดีงามและการบอบเมา และสิ่งหนึ่งที่น่ากล่าวถึงเป็นอย่างยิ่ง สำหรับนักวิชาการที่ สนใจงานด้านเวียดนามศึกษาก็คือ สำนักฝรั่งเศสแห่งปลาย บูรพาทิศ (E' COLE FRANCAISE D' EXTREME ORIENT)

เมื่อกล่าวถึง สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ คงกล่าว ได้ว่าสถาบันดังกล่าวได้สร้างผลงานทางวิชาการชั้นเยี่ยมเอา ไว้ให้นักวิชาการรุ่นหลังไว้ศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านมนุษยวิทยา โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และวรรณกรรม เป็นต้น จุดเริ่มต้นของการเกิดสำนักทางปัญญาดังกล่าวดูเหมือนจะ

เกิดจากการรวมตัวของนักวิชาการที่สนใจงานพื้นที่ศึกษา (Area Studies) โดยเฉพาะในเอเชียใต้ เอเชียอาคเนย์และ เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจะมีนักวิชาการดังกล่าวประจำ และเป็นสมาชิกของสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ

บนถนนที่ชื่อฮะโฮ้ย (Hà Hôi) เลขที่ 5 A ซึ่งอยู่ใน ใจกลางนครหลวงฮานอย ประเทศเวียดนาม มีอาคารตาม

* ภาควิชาชนเผ่าศึกษา คณะวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย เวียดนาม

แบบฝรั่งเศสตั้งตระหง่านอยู่ด้านซ้ายของถนน อาคารดังกล่าว นักวิชาการเวียดนามรู้จักกันในชื่อ “Vien Vien Dong Bac Co Phap” ซึ่งสถาบันดังกล่าวก็คือ “E' COLE FRANCAISE D' EXTREME ORIENT” หรือ สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ ณ กรุงฮานอยแห่งแรกเท่านั้นเองและปัจจุบันมีชาวฝรั่งเศสชื่อ Phillippe Papin เป็นผู้อำนวยการ

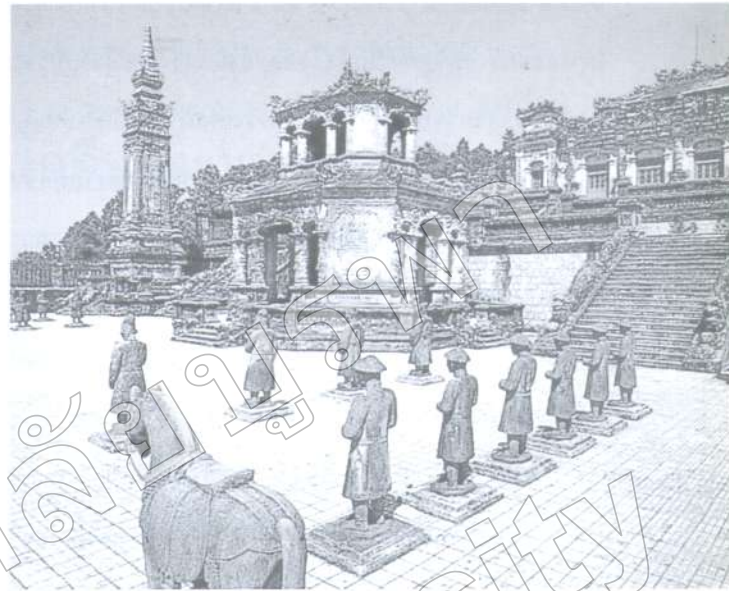
ภายใต้ตัวอาคารที่ดูจะไม่ใหญ่โตนัก แต่ก็ได้รับการตกแต่งและจัดสัดส่วนเพื่อการค้นคว้าให้กับผู้สนใจได้อย่างเหมาะสม ภายใต้การดูแลงานด้านเอกสารและการให้บริการกับนักวิชาการโดยนักวิชาการด้านเอกสาร(Documentaliste) ชาวเวียดนามชื่อ คุณ Vu Mai Anh ด้วยวัยเพียงยี่สิบต้นๆ หลังจากจบการศึกษาด้านบรรณารักษ์จากมหาวิทยาลัยวัฒนธรรม กรุงฮานอย เธอก็เข้ามาทำงานที่สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านี่คือพิพิธภัณฑ์ทางปัญญาที่ได้รับการสานต่อกันมาอย่างสืบเนื่องอย่างน้อยที่สุดก็ร่วม 4 ชั่วอายุคน (Chi Vu Mai Anh, November, 1997)

หากมองย้อนหลังไปกลับไปยังปี ค.ศ.1900 โดยประมาณอายุของสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศที่เกิดขึ้นครั้งแรกที่ฮานอยก็จะมีอายุร่วม 1 ศตวรรษ โดยสำนักงานแห่งแรกก็คือ อาคารพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ในปัจจุบันเอง และในปี ค.ศ. 1995 ที่สำนักฝรั่งเศสแห่งปลาย

บูรพาทิศเวียดนาม ณ กรุงฮานอยได้มีการจัดเฉลิมฉลองครบรอบ 90 ปี แห่งการก่อตั้งสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ (90 Nam Nghien Cuu Ve Van Hoa Va Lich Su Viet Nam, NXBKHXH, Hanoi, 1995) โดยเอกสารชิ้นนี้จะรวมเอาผลงานด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการจัดทำขึ้น ตลอดระยะเวลา รวม 100 ปี โดยจัดพิมพ์ทั้งในส่วนที่เป็นภาษาเวียดนามและภาษาฝรั่งเศส

จะอย่างไรก็ตาม ระยะเวลาการปลดปล่อยประเทศของเวียดนามก็มีผลต่องานการสืบค้นทางด้านวิชาการของสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศไม่น้อย และสิ่งที่น่าชื่นชมอย่างยิ่งก็คือ ในยุคของการฟื้นฟูประเทศภายหลังการ

ปลดปล่อยแล้ว คนเวียดนามไม่เคยลืมงานการศึกษาค้นคว้าและไม่ลืมเส้นทางปัญญาดังกล่าว

ในปัจจุบัน ที่สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาประเทศเวียดนาม มีการรวบรวมเอกสาร ทั้งที่เป็นภาษาฝรั่งเศส ภาษาเวียดนาม ทั้งที่เป็นเอกสารโบราณ และเอกสารใหม่เอาไว้อย่างมากมาย โดยเอกสารชุดดังกล่าวปัจจุบันอยู่ภายใต้การดูแลของห้องสมุดด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ศูนย์ค้นคว้าสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แห่งชาติฮานอยและที่สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศปัจจุบัน จากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทำให้ทราบว่านับตั้งแต่ต้นศตวรรษนี้เป็นต้นมา ปรากฏว่ามีเอกสารและวัตถุต่างๆ มากถึง 85,000 รายการ(Ng Hoang Nhi, November, 1997) โดยมี 14,500 รายการ จะเป็นเอกสารภาษาทางยุโรปจำนวน 4,000 รายการ จะเป็นเอกสารภาษาจีน และประมาณ 5,000 รายการ จะเป็นภาษาเวียดนาม ประมาณ 2,000 รายการเป็นเอกสารภาษาญี่ปุ่น ประมาณ 5,700 รายการเป็นเอกสารโบราณ ประมาณ 25,000 รายการเป็นสำเนาจารึกในอินโดจีน และอีกประมาณ 25,000 รายการจะเป็นภาพถ่ายเก่าหายาก(Lich Su Cua E(COLE FRANCAISE D(EXTREME ORIENT, Hanoi, 1995)

ในปัจจุบันสาขาของสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศได้กระจายตัวอยู่ตามประเทศต่างๆ ถึง 13 ประเทศ คือ ที่ฝรั่งเศส

ประเทศไทย ประเทศลาว (สปปล) ประเทศสังคมนิยมเวียดนาม ประเทศเขมร ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศอินเดีย ประเทศจีน ประเทศเกาหลี ประเทศญี่ปุ่น เกาเซ่ ไต้หวัน เกาเซ่ฮ่องกง จุดที่ดูจะเป็นหัวใจของสำนักฝรั่งเศสปลายบูรพาพิศก็คือสาขากรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสต้นกำเนิดความคิดด้านบูรพาพิศศึกษาและ ที่ฝรั่งเศสก็มีการสร้างห้องสมุดขึ้นเช่นกัน ในปัจจุบันมีหนังสือมากกว่า 60,000 เล่ม วารสารมากกว่า 1,000 รายการ และนอกจากนั้นยังมีภาพเก่าหายากอีก มากกว่า 150,000 ภาพ มีเอกสารโบราณเช่นใบลานหรือหนังสือข่อย มากกว่า 2,000 รายการ

จะอย่างไรก็ตามจากซีกโลกตะวันตกกับการกำเนิดฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาพิศ นับได้ว่าเป็น ปรากฏการณ์ที่สำคัญยิ่งต่องานด้านวิชาการ โดยเฉพาะงานด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์สมัยโบราณ เป็นต้น ถึงวันนี้ กลืนอายุทางวิชาการก็ยิ่งโซมมาพร้อมกับสายลมหนาวเหนือนครซานออย เช่นเดิม ถึงแม้ว่าความสนใจของสังคมในวันนี้จะมีน้อยกว่าอดีตมากไปบ้างก็ตามแต่บรรยากาศของการค้นคว้าของชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นหลักก็ยังมิขาดหายไปเลย

ในการใช้เอกสารที่ สำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาพิศที่ นครซานออย ก็คงจะไม่ต่างไปกับสำนักหรือสาขาอื่นทั่วไป กล่าวคือ ผู้สนใจที่จะเดินเข้าไปใช้บริการส่วนมากก็จะเป็นผู้สนใจและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสามารถใช้ภาษาฝรั่งเศสได้หรือไม่ก็ไม่สามารถใช้ภาษาประจำชาติที่มีสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาพิศตั้งอยู่ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะเอกสารมากกว่า 60 เปอร์เซนต์ จะเป็นภาษาฝรั่งเศสและนอกนั้นจะเป็นเอกสารที่นักวิชาการของชาตินั้นศึกษาและภาษาที่ใช้ก็คือภาษาของชนชาตินั้นๆ

ถึงวันนี้สิ่งที่สามารถยืนยันถึงความสามารถในเชิงวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของประเทศเวียดนามได้ก็คือการได้รับเกียรติจากชาติที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นหลัก ร่วมสืบลีเก้ชาติทั่วโลกให้เวียดนามเป็นเจ้าภาพจัดสัมมนาประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสทั่วโลก (Sommet De La

Franco Phonie, VII) ในปลายปี ค.ศ.1997 ณ กรุงฮานอย หากจะดูความยิ่งใหญ่ในเรื่องของพิธีการคงต้องยอมรับว่ายังจัดได้ไม่ยิ่งใหญ่มากนัก แต่ความสง่างามของชาติที่ได้รับ ความเชื่อถือต่างหากคือความยิ่งใหญ่ที่ควรค่าต่อการกล่าวถึง

ถึงจุดนี้ก็อดไม่ได้ที่จะพูดถึง สำนักฝรั่งเศสปลายบูรพาพิศแห่งสยาม มหาวิทยาลัยที่ได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมงานอย่างต่อเนื่องก็คือ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทั้งนี้เพราะสถาบันดังกล่าวทำงานด้านโบราณคดี และประจักษ์กับบุคลากรส่วนใหญ่ก็สำเร็จการศึกษาฝรั่งเศส แต่สิ่งที่น่าสังเกตก็คือบรรยากาศของความเงียบเหงาทางวิชาการดูจะมีสูงมากหากเทียบกับสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาพิศแห่งเวียดนาม ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจเมื่อประเทศเวียดนามเปิดประเทศ ตาม "นโยบายได้เมื่อ" ประเทศเวียดนามจึงกลายเป็นเสือตัวใหม่ของภูมิภาคที่น่าจับตามอง

จะอย่างไรก็ตาม ในยุคที่สังคมเกิดความห่อเหี่ยวทางปัญญาอย่างปัจจุบันการพัฒนาสังคมจะสำเร็จได้ด้วยดีคงไม่ได้หมายความว่าเราสามารถพัฒนาชาติบ้านเมืองให้มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ (Sciences) เท่านั้น แต่การพัฒนาที่จะยั่งยืนได้นั้นจะต้องพัฒนางานด้านวิทยาศาสตร์สังคม (Social Sciences) ไปด้วยทั้งนี้เพราะศาสตร์ใดก็ตามที่ไม่สามารถตอบสนอง "ความเป็นคน" ได้ศาสตร์นั้นย่อมไม่สามารถดำรงตนอยู่ได้เช่นกัน และคงไม่สายเกินไปหากสังคมไทย และวงการศึกษไทยจะหันมาให้ความสนใจในงานด้านวิทยาศาสตร์สังคมมากขึ้น เพราะอย่างน้อยที่สุดนั้นจะเป็นการ "เตรียมคน" เพื่อให้มี "ความเป็นคน" มากกว่าที่เป็นอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน